

Dalibor Prix, *Dlouhý presbytář kostela v Žárech. K sakrální architektuře moravsko-slezského pomezí kolem roku 1300.* Opava 2011 (372 stran, 164 vyobrazení)

Studie se na příkladě kostela sv. Filipa a Jakuba v Žárech v horním Slezsku (dnes Žory) pokouší vysledovat širší vztahy mezi formou jednoho z farních kostelů menších měst na území středověkého ratibořského vévodství a středoevropskou proměnou architektury v době kolem roku 1300. Se stavbou žárského kostela se započalo nejspíše ve druhém desetiletí 14. století. Koncept i podoba dílčích architektonických článků objekt spojují se skupinkou dalších sakrálních staveb, budovaných na sklonku 13. a počátkem 14. století v Ratiboři (farní kostel Panny Marie, kostel sv. Ducha při klášteře dominikánek, kostel sv. Jakuba dominikánů), Těšíně (dominikánský kostel původně Panny Marie) a částečně i v Osvětimi (dominikánský kostel sv. Kříže), jak na to poukázal už dříve Marian Kutzner. Podrobnější rozbor kostela v Žárech si však – zdá se – žádá přehodnocení relativní chronologie a tedy i vzájemných vztahů těchto objektů. Dále se nepotvrdila starší hypotéza o moravském původu družiny stavitelů těchto kostelů. Naopak se zdá, že se jednalo o projev synkretické tvorby pravděpodobně nejméně tří lokálních stavitelů působících v Ratiboři a v Žárech, jejichž zhruba současná produkce byla výsledkem vzájemného ovlivnění. Žárský městský kostel přitom byl nejspíše stavěn podle o málo staršího projektu architekta městského kostela Panny Marie v Ratiboři (se stavbou započato krátce po požáru z roku 1300). Dílo tohoto anonymního stavitele navíc prozrazuje, že poučení čerpal nejen z dobré znalosti slezského, moravského a českého progresivního stavitelství konce 13. století. Měl také výtečný přehled o tehdy nejmodernějších architektonických tendencích na širokém území rakouského Podunají, ve Švábsku, ve Frankách, v sasko-durynské oblasti a dokonce, jak se zdá, i ve vzdáleném Lotrinsku. Ze široké plejády předobrazů a vzorů skládal vlastní variantu na prahu 14. století dosti pokročilé architektury. Ta později dokázala ovlivnit i utváření dalších mladších staveb v širší oblasti od moravsko-slezského pomezí až po Malopolsko a podílela se formování rozrůzněného a mnohotvárného profilu středoevropského stavitelství. Některé kompoziční motivy i řada detailních forem nadto prozrazují, že tvůrce nepatřil k „outsiderům“ své doby či eklektikům, ale o svých projektech uvažoval s až pozoruhodnou invencí. To mu, zdá se, umožňovalo specifické mentální klima drobného piastovského ratibořského vévodství, jež spravoval přemýšlivý, byť poněkud introvertní vévoda Přemysl († 1306) a následně jeho syn Lešek († 1336).

Knihu představí autor na závěr 10. jubilejního setkání „Středověku v pohybu“ po přednášce Kláry Mezihorákové ZPOVĚĎ A PŘIJÍMÁNÍ V PODMÍNKÁCH KLAUSURY - PROBLEMATIKA SPECIFICKÝCH STAVEBNÍCH ÚPRAV V KLÁŠTERNÍCH KOSTELÍCH DOMINIKÁNEK v úterý 27.11.2012 mezi 16-18h, ÚDU AV ČR, Husova 4, Praha 1, 1. patro, č. 117